

SERRA D'OR

**Oriol Bohigas, pensant la Barcelona del futur.
El debat sobre la llengua fa nosa?
La Sagrada Família ara.
Maria Antònia Oliver, Premi d'Honor.**

678

El debat sobre la llengua fa nosa?

per Mercè Lorente Casafont

El dia 31 de març de 2016 es va presentar al Paraninfo de la Universitat de Barcelona el manifest «Per un veritable procés de normalització lingüística a la Catalunya independent», conegut com a manifest Koiné pel nom del grup promotor, i que podeu trobar a <http://llenguarepublica.cat/>. Aquest acte de presentació pública no ha estat una iniciativa improvisada, sense reflexió prèvia. Quan va sorgir la idea de publicar un manifest, al grup Koiné ja dúiem mesos de debat sobre la situació de la llengua catalana i sobre la necessitat d'incorporar la política lingüística dins del procés independentista i dins del debat constituent de la futura república catalana. I no ho vàrem fer fins que, després d'una llarga i intensa recollida de signatures entre persones vinculades a la docència i a l'estudi de la llengua, vam poder comprovar que, tot i que n'hi havia que no el volien signar per raons diverses, totes ben respectables, n'hi havia també moltes que creien que era necessari fer-lo públic i obrir un debat sobre les llengües a la nova república.

La repercussió que ha tingut la presentació pública del manifest ha sorprès, fins i tot, alguns dels promotors i una part dels signants inicials: un manifest que sorgeix d'un grup reduït de persones, que el fan circular per uns sectors professionals ben delimitats, podria haver estat rebut sense entusiasme ni escarafalls. Hem hagut d'admetre que allò que ens va dur a crear el grup Koiné era molt més radical del que pensàvem: la negativa a introduir el debat sobre les llengües en el procés cap a la Catalunya independent.

L'objectiu del manifest

Perquè d'això es tracta. El manifest no descobreix res de nou; simplement constata la situació d'anormalitat de la llengua catalana al seu territori i algunes de les circumstàncies que ens han dut fins aquí. Però sobretot demana obrir un debat, que desitjàvem serè, sobre com hauria de ser el model lingüístic de la nova república independent.

Aquest manifest fa allò que fan tots els manifestos, que potser sí que són un gènere passat de moda, però que serveixen per a una funció doble ben concreta: denunciar una situació i demanar un canvi. Els manifestos són textos polítics, que expressen el compromís de qui els signa. No són estudis científics, consistents metodològicament i distanciat de l'objecte científic, que demanen expertesa o especialització. Un manifest vol ser un crit d'alerta, que òbviament pot ser desatès, menystingut o criticat, però que té tot el sentit en una societat democràtica.

La motivació

Els integrants del grup Koiné tenim històries personals poc coincidents, provenim de contextos familiars diversos, votem diferent i, pel que hem pogut comprovar al llarg de les nostres discussions, no pensem el mateix en força temes. Allò que compartim és el nostre activisme dins del procés independentista i el fet que professionalment estiguem o hàgim estat vinculats a la llengua. En aquest context, la constitució del grup i la consegüent publicació del manifest sorgeixen de la idea que dins de les entitats independentistes en què participem semblava que es volia defugir el tema lingüístic en la preparació d'argumentacions i, fins i tot, en els projectes de debat participatiu sobre el país que volem. Ens sorprenia aquesta mancança, sobretot després d'haver palesat, en el «Seminari sobre llengua» del cicle «Qüestions d'estat. Reflexions per al país del futur», coorganitzat per Òmnium Cultural i l'Institut d'Estudis Catalans, i celebrat a Barcelona el 2 d'octubre de 2013, la rellevància d'un debat que hauria de permetre consensuar models alternatius, tot evitant reproduir esquemes i conceptes de política i legislació lingüístiques que no permetessin garantir ni la pervivència del català ni la defensa dels drets lingüístics de tota la ciutadania, sense exclusions, a la societat actual.

La presentació dels tres avantprojectes de constitució, avui aplegats dins de la iniciativa de Constituim.cat,

El manifest del grup Koiné sobre com s'hauria de tractar el català en una Catalunya independent ha aixecat força polseguera. A la foto, la presentació del manifest al Paraním de la Universitat de Barcelona el 31 de març.

recollien en els articulats respectius la solució jurídica de la cooficialitat entre el català i el castellà. Si tenim en compte que els avantprojectes són punts de partida per a la discussió i la participació públiques, la coincidència de solucions ens va fer pensar que la manca de debat estava condicionant aquesta uniformitat. Tanmateix, allò que ens va preocupar més van ser les declaracions de líders polítics independentistes que afirmaven que aquest ja era un tema decidit. Decidit per qui i quan? Com és possible que, en el procés que estem vivint, puguem debatre sobre formes d'estat, economia i hisenda, sistemes electorals, seguretat i defensa, entre d'altres temes, i es negui la possibilitat de debatre obertament sobre les llengües a la república?

L'oportunitat

Una de les crítiques més raonades i respectuoses (tot s'ha de dir) que ha rebut el manifest ha estat la de ser inoportú, com si el moment triat per fer-lo públic fos del tot desencertat per continuar eixamplant la majoria independentista o per garantir un camí plàcid cap a la desconexió. Pecaríem de pretensiosos si penséssim que un crit d'alerta sobre la llengua i la petició d'incorporar les llengües en el debat constituent pogués fer trontollar tot el procés.

Per què ara? Doncs, precisament perquè és en aquesta etapa dels respectius fulls de ruta aprovats per les forces polítiques i per les entitats independentistes que s'estan posant les bases per al debat constituent, tant en l'àmbit institucional com en els projectes de participació ciutadana. Si no en parlem ara, quan ho farem?

Inoportú per a qui? Darrere de la crítica de l'oportunitat s'hi escola també una determinada visió paternalista de la ciutadania, com si no estiguéssim preparats per a encarar el debat sobre les llengües a la futura república. L'argument és que en la llengua hi aboquem l'emotivitat: Només ho fem amb la llengua? Volen dir que, com que no estem preparats, això ja ho decidiran per nosaltres? Pensen que els ciutadans som incapaços de distingir entre les emocions lligades a la llengua familiar i el raonament sobre l'ús social de les llengües o les conseqüències d'optar per un model de política lingüística o un altre? Algunes reaccions contràries al manifest que introdueixen volgutament la confusió entre el poliglòtisme dels parlants i la ideologia del bilingüisme social sí que pretenen apel·lar a les emocions.

El contingut

Força reaccions contra el manifest recollides als mitjans de comunicació el titllen de monolingüista i de defensor de l'oficialitat única del català, tot i que en cap moment es posiciona a favor de cap model d'oficialitat, ni parla d'oficialitats, i defensa clarament el paper vertebrador de la llengua catalana en un context multilingüe, com sintetitza el darrer punt del text:

«Manifestem la necessitat, en definitiva, que s'incorpori al procés constituent la voluntat d'articular la llengua catalana com a eix integrador de la nostra ciutadania en un marc d'assumpció pública del multilingüisme com a riquesa individual i social, amb totes les mesures necessàries per a garantir que tothom se senti

reconegut i inclòs en la construcció d'un país normal, també pel que fa a la llengua.»

A Koiné, deliberadament no ens hem pronunciat sobre les solucions, els models o les opcions concretes. En un grup heterogeni com el nostre no sorprendrà ningú que, d'entrada, hi hagi posicions i matisos diferents, fins i tot el rebuig de l'etiqueta d'oficialitat. La decisió comuna i ferma era incitar el debat, no tancar-lo.

Allò que sí que diem és que la negació del debat i l'assumpció independentista de l'*statu quo*, mitjançant la constitucionalització del model de cooficialitat, condemnen la llengua catalana a la substitució. Allò que sí que denunciem és la ideologia bilingüista, que fa dir que ja estem bé, que no cal avançar més en la normalització, que les llengües reben un tracte igualitari en la societat actual; una ideologia que sí que ha intervingut en el debat social coetani al procés independentista, amb suport de certs mitjans de comunicació i d'una part de les elits econòmiques, clarament arrecerats en l'unionisme.

La crítica

No som partidaris del pensament únic, ni de les veritats absolutes; per tant, com no podia ser de cap altra manera, estem llegint amb el mateix interès els articles de suport com els articles crítics amb el manifest. Fora dels que només ens adrecen exabruptes, tots els comentaris fonamentats ens forneixen arguments i matisos, que podem i volem integrar a la nostra refle-

xió. Benvinguda sigui la crítica constructiva, perquè ha permès començar el debat que es negava.

Una de les crítiques rebudes pel grup promotor és que som lingüistes, però que no som especialistes en dret lingüístic ni en sociolingüística, tot i que entre els impulsors hi ha trajectòries llargues i ben reconegudes en la consolidació social de la llengua catalana, i entre els signants també hi ha experts en aquests àmbits. Tots els coneixements i totes les experiències hauran de ser ben rebudes en aquest debat polític: sense limitacions, sense exclusions.

Una altra de les crítiques, provinent d'una part de la sociolingüística catalana, plantejava inicialment que la nostra anàlisi era simplista, i més endavant que no copsàvem la complexitat del fenomen. És clar, mai no hem dit que la qüestió sigui simple, ni que la solució sigui fàcil o que només hi hagi una única via o un únic model de resolució. Si la diagnosi de la situació de la llengua és compartida, segur que podrem trobar elements de discussió per fer propostes, que haurem de debatre i aprovar amb consensos i majories en el debat constituent. Caldrà debatre si cal regular les llengües a la futura constitució i com fer-ho; caldrà pensar quines polítiques lingüístiques seran més adequades en un país independent; caldrà que discutim sobre els tractaments simètrics o asimètrics de les llengües que hi ha al país, i moltes qüestions més. Però, sobretot, ens haurem de pronunciar sobre què en volem fer, de la llengua catalana i de la llengua occitana, les llengües del país, a la república catalana.

Biblioteca Milà i Fontanals

► Cent anys de Normes ortogràfiques

DANIEL CASALS I NEUS SERRANO (EDS.)

El llibre *Cent anys de Normes ortogràfiques*, amb els cinc treballs que aplega, és una contribució a la commemoració del primer centenari de les *Normes ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans amb l'objectiu de fer-ne un balanç.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
comanda@pamsa.cat - www.pamsa.cat

